

Biuletenio tematika ir tema

Klimato kaita

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas 2024 m. BRICS vadovų susitikimo klimato kaitos aspektai

Esminiai žodžiai

BRICS, klimato kaita, energetika, Brazilija, Rusija, Indija, Kinija, Pietų Afrika, Egiptas, Etiopija, Iranas, Jungtiniai Arabų Emyratai

Serijs ir registracijos numeris

S-2024-9 ir S-2024-10

Leidimo data

2024-12-19

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

Analitinė apžvalga Kita

Šaltiniai: kategorijos

Teisės aktai Politinė komunikacija
 Analitinių centrų kūriniai / leidiniai Žiniasklaidos turinys
 Socialinių tinklų turinys Statistiniai duomenys Mokslo darbai
 Metainformaciniai produktai Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

2020 01 01 -
2024 10 31

Šaltiniai: kalbos

Lietuvių k. Lenkų k.
 Anglų k. Kitos ES kalbos
 Rusų k. Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2024). 2024 m. BRICS vadovų susitikimo klimato kaitos aspektai (S-2024-9 ir S-2024-10). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šiame analitiniame darbe:

- aptariamas klimato kaitos poveikis atskiroms BRICS šalims, jų požiūriai ir galimybės klimato atžvilgiu;
- supažindinama su BRICS vadovų susitikimų chronologija;
- apžvelgiami 2023 m. BRICS susitikimo klimato akcentai;
- nagrinėjami 2024 m. BRICS vadovų susitikime priimti nutarimai;
- analizuojami BRICS klimato bendradarbiavimo iššūkiai;
- pateikiamas apibendrinimas ir akcentų, į ką atkreipti dėmesį ateityje.

1. Įžanga

2015 m. rugsėjo 25 d. Jungtinių Tautų (JT) Generalinė Asamblėja priėmė rezoliuciją „Keiskime mūsų pasaulį: darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“. Dokumentą pasirašė dauguma pasaulio šalių, jos įsipareigojo įgyvendinti Darnaus vystymosi darbotvarkę, apimančią 17 tikslų ir 169 uždavinius, paremtus trimis darnaus vystymosi aspektais: aplinkos, socialiniu ir ekonominiu.¹

Nacionalinius klimato tikslus šalys formuluoja atsižvelgdamos į savo vystymosi specifiką. Išsivysčiusiose šalyse jie apima socialinių ir aplinkos problemų sprendimą, daugiausia dėmesio skiriant klimato kaitos prevencijai. Besivystančioms šalims tai yra starto pozicija kurti ekonominio augimo programas pagal jų esamą (dažnai žemą) išsivystymo lygį.²

Du dokumentai – JT Darnaus vystymosi darbotvarkė ir Paryžiaus susitarimas dėl klimato kaitos – tapo įpareigojančiu integruoto šalių, įskaitant BRICS grupės įkūrėjas (Brazilija, Rusija, Indija, Kinija, Pietų Afrika), vystymosi pagrindu.

Šių penkių šalių transformacija į „poindustrines visuomenes“ yra reikšminga ne tik joms pačioms, bet ir daugeliui kitų su jomis susijusių valstybių. Įvairialypė ryšių dinamika turi įtakos ne tik prekybiniams ir ekonominiams santykiams, bet ir skatina pokyčius tarptautinėse bei regioninėse institucijose, taip pat verčia revizuoti tarptautinio bendradarbiavimo formatus.

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

² <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/16544951.2019.1611339#abstract>

<https://wuf.unhabitat.org/event/wuf12/brics-urban-climate-agenda-report-flagship-initiative-more-sustainable-world>

<https://thehill.com/opinion/international/4956421-the-expansion-of-brics-signals-shift-away-from-the-west-not-a-turn-against-it/>

<https://www.belfercenter.org/research-analysis/brics-shared-discontent>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.
Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / S / 2024-12-19 / Psl. 1 iš 13
© Nacionalinė biblioteka, 2024. / Слава Україні!

Pažymėtina, kad dėl skirtingų ekonominių sąlygų ir priklausomybės nuo iškastinio kuro ne visos BRICS šalys yra vienodai pasirengusios pereiti prie „poindustrinės visuomenės“. Šis perėjimas, ypač sparčiai vykstantis Kinijoje ir Indijoje, yra ilgesnio laikotarpio užduotis, ir BRICS kontekste tai dažniau laikoma siekiamybe, o ne realybe.

2024 metais paspartėjusi BRICS plėtra paveiks kiekvienos šalies Darnaus vystymosi darbotvarkės įgyvendinimą.

BRICS šalių padėtis įgyvendinant Darnaus vystymosi tikslus nėra vienoda. Sudėtinga unifikuoti 17-os kompleksinių plėtros tikslų uždavinius visoms devynioms grupės šalims. Taip pat būtų sudėtinga nustatyti bendras konkrečias daugelio Darnaus vystymosi darbotvarkės rodiklių skaitines vertes, ypač trumpuoju laikotarpiu. Kita vertus, BRICS narių sąveika ir parama gali būti veiksminga siekiant aukštesnio išsivystymo lygmenų.

Atkreiptinas dėmesys, kad Darnaus vystymosi darbotvarkė yra visuotinė siekiamybė, tačiau šis dokumentas nėra teisiškai įpareigojantis. Paryžiaus susitarimas yra imperatyvesnis dėl valstybėms teisiškai nustatytų įpareigojimų stabdyti klimato kaitą, tačiau net ir šiuo susitarimu šalims paliekama daug laisvės pasirinkti priemones pagal nacionalinius pajėgumus. BRICS šalys remiasi šiais dokumentais, tačiau jų įgyvendinimas yra labiau rekomenduojamojo nei privalomo pobūdžio.

Tarptautinių santykių kontekste aplinkos problemos tapo prioritetinėmis per pastaruosius penkerius metus. Jų svarba prilygsta tarptautinio saugumo ir ekonominio vystymosi klausimams. Klimato kaita tapo nacionalinio ir tarptautinio saugumo reikalu.

Be BRICS yra ir daugiau aktualių tarptautinių formatų, veikiančių greta euroatlantinių darinių, pvz., Šanchajaus bendradarbiavimo organizacija, vienijanti Rusiją, Kiniją ir jų kaimynines šalis. Taip pat minėtinos Eurazijos ekonominės sąjungos valstybės, kurias dažnai veikia Rusijos politinė darbotvarkė.³

Darnaus vystymosi darbotvarkės tikslai užtikrinti prieigą prie tvarių energijos šaltinių glaudžiai siejasi su klimato kaitos stabdymo veiksmis. Ši sinergija atsispindi ir bendroje BRICS grupės bei Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijos veiklose.

2024 m. spalio 22–24 d. Kazanėje (Rusija) vykęs XVI BRICS viršūnių susitikimas, kurio teminė ašis – tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimas teisingam pasauliniam vystymuisi ir saugumui, tapo svarbia platforma klimato kaitos diskusijoms tarp BRICS senbuvų – Brazilijos, Rusijos, Indijos, Kinijos, Pietų Afrikos Respublikos (PAR) ir naujokių – Egipto, Etiopijos, Irano, Jungtinių Arabų Emyratų (JAE). Pagrindiniai diskusijos akcentai – klimato teisingumas, atsinaujinančiųjų energijos šaltinių plėtra ir klimato priemonių finansavimas. Pasaulinė Pietų šalių grupė pabrėžė būtinybę integruoti klimato kaitos priemones į ekonominę plėtrą.⁴

³ <https://www.politico.eu/article/brics-countries-johannesburg-africa-hypocrisy-on-offshore-reform/>
<https://interaffairs.ru/news/show/39833?ysclid=lnn1nl6buv200751621>
<https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/itogi-15-sammita-briks/>
<https://carnegieendowment.org/research/2024/10/brics-summit-emerging-middle-powers-g7-g20?lang=en>
<https://www.bnnbloomberg.ca/business/politics/2024/10/09/expanded-brics-needs-to-innovate-to-show-its-influence/>
<https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/whither-brics>
<https://neweasterneurope.eu/2024/10/11/how-brics-is-collapsing-under-the-weight-of-its-own-ambition/>
<https://www.wilsoncenter.org/blog-post/brics-hub-multivector-foreign-policy>
<https://issafrica.org/iss-today/brics-a-fairer-global-order-or-a-bigger-russian-support-group>
<https://www.globalpolicyjournal.com/blog/15/10/2024/longing-status-russia-celebrates-its-brics-chairmanship>
<https://economist.com/na/92218/speak-your-mind/brics-summit-2024-an-important-event/>
<https://www.usip.org/publications/2024/10/whats-driving-bigger-brics-and-what-does-it-mean-us>
https://www.eurasiareview.com/16102024-brics-heading-towards-strategic-enlargement-and-consolidating-multipolar-world-oped/#google_vignette
<https://www.cnn.com/2024/10/19/putin-says-brics-not-the-west-will-drive-global-economic-growth.html>
<https://www.bnnbloomberg.ca/business/company-news/2024/10/20/what-to-know-about-the-brics-group-of-countries-rivaling-the-g7/>
<https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3283053/why-russia-wants-win-brics-friends-new-global-financial-order>
<https://geopoliticeconomy.com/2024/10/19/brics-russia-multi-currency-system-us-dollar/>
<https://tribune.com.pk/story/2504016/brics-reshaping-the-world-brick-by-brick>
<https://foreignpolicy.com/2024/10/21/brics-russia-china-kazan-summit-west-dollar/>
<https://www.washingtonpost.com/world/2024/10/23/brics-summit-2024-countries-russia-putin/>
<https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/10/brics-russia-global-power-opposition?lang=ru>
<https://www.gazeta.ru/politics/news/2024/10/26/24242407.shtml?ysclid=m2pyqq8csi418458553>
<https://svop.ru/mains/56048/>
<https://globalaffairs.ru/articles/multivselennaya-lukyanov/>

⁴ <https://tass.com/world/1860453>
<https://brics-russia2024.ru/>
<https://www.dailynewsegyp.com/2024/10/13/brics-summit-in-kazan-to-host-24-leaders-32-countries/>
<https://www.dailymaverick.co.za/article/2024-10-14-brics-a-fairer-global-order-or-bigger-russian-support-group/>
<https://www.indianewsnetwork.com/en/20241015/brics-s-kazan-summit-brimming-with-confidence-about-its-future-amid-growing-global-challenges>
<https://www.globaltimes.cn/page/202410/1321391.shtml>
<https://news.cgtn.com/news/2024-10-17/What-s-on-the-agenda-of-2024-BRICS-Summit--1xLME6772lo/p.html>
<https://www.youtube.com/watch?v=oe6WxjtEjY>
<https://www.dailynewsegyp.com/2024/10/19/putin-hosts-brics-business-forum-underscores-importance-of-economic-cooperation/>
<https://www.aljazeera.com/news/2024/10/22/russias-brics-summit-whats-on-the-agenda-and-why-does-it-matter>
<https://www.theguardian.com/business/2024/oct/22/putin-brics-summit-russia-china-india-iran-kazan>
<https://tass.com/politics/1859275>
<https://iz.ru/1777525/ekaterina-hamova-alena-nefedova-semen-boikov/glavy-i-gosudarstva-v-kazani-startuet-nedela-vysokoi-politiki>
<https://www.dw.com/en/russias-putin-hosts-leaders-of-india-china-at-brics-summit/a-70563657>
<https://novayagazeta.eu/articles/2024/10/24/karnaval-mnogopolianosti?ysclid=m2oiwqkj649077677>
<https://lenta.ru/articles/2024/10/24/brics/?ysclid=m2okj2b5q3703539891>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.
Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

BRICS šalių vaidmuo klimato kaitos klausimais yra sudėtingas ir reikalauja koordinuotų pastangų tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmenimis. Nors šios valstybės turi didelį potencialą prisidėti prie globalių klimato tikslų įgyvendinimo, joms tenka spręsti iššūkius dėl skirtingų ekonominių interesų ir priklausomybės nuo tradicinių energijos šaltinių.

Kazanėje vykusiame viršūnių susitikime BRICS šalys sutiko įtraukti į „valstybių partnerių“ kategoriją 13 šalių, kurios potencialiai gali tapti BRICS narėmis. Pakviestųjų grupę sudaro Turkija, Indonezija, Alžyras, Baltarusija, Kuba, Bolivija, Malaizija, Uzbekija, Kazachija, Tailandas, Vietnamas, Nigerija ir Uganda.⁵

Atkreipiame dėmesį, kad BRICS ir „valstybių partnerių“ bendros asociacijos geopolitinė dimensija šioje apžvalgoje nenagrinėjama.

2. Klimato kaitos poveikis BRICS šalims: skirtingi požiūriai, galimybės ir iššūkiai

BRICS šalys yra didžiausios oro teršėjos ir patenka tarp labiausiai klimato kaitos paveiktų regionų.

Su rimtomis klimato kaitos problemomis susiduria ir sprendimų aktyviai ieško viena didžiausių pasaulio valstybių – **Brazilija**. Šalis, vadovaujama prezidento Luizo Inacio Lulos da Silvos, pabrėžia, kad klimato kaita yra precedento neturinti krizė, reikalaujanti skubių ir efektyvių veiksmų.

Pagrindiniai Brazilijos veiksmai klimato kaitai švelninti:

- tarptautinio bendradarbiavimo iniciatyvos. Brazilija aktyviai dalyvauja tarptautiniuose susitikimuose ir konferencijose, siekdama bendradarbiauti su kitomis šalimis sprendžiant klimato problemas. Prezidentas da Silva pabrėžia, kad siekiant ambicingų tikslų pasaulis turi dirbti išvien.
- Miškų apsauga. Didelė dalis Brazilijos klimato politikos orientuota į Amazonės džunglių apsaugą. Siekdama sumažinti anglies dioksido išmetimą, Vyriausybė sugriežtino miškų kirtimo kontrolę ir planuoja skatinti tvarų žemės naudojimą. Siekiant kontroliuoti miškų naikinimą ir užtikrinti efektyvesnį gamtos išteklių valdymą pasitelkiamos technologijos, pvz., palydovinė stebėseną.
- Atsinaujinančiosios energetikos plėtra. Brazilija investuoja į energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų jos šaltinių, tokių kaip vėjas ir saulė. Tikslas – didinti energijos iš atsinaujinančiųjų šaltinių dalį bendroje energijos gamyboje. Pvz., bendrovė „Raizen“ planuoja tapti viena didžiausių pasaulyje biokuro gamintojų.⁶ Ši bendrovė veikia kaip „Shell“ ir Brazilijos cukraus bei energijos konglomerato „Cosan“ partnerystė. Ji patenka tarp pirmaujančių bioetanolio gamintojų ir išskirtinai orientuojasi į antrinės kartos etanolio (E2G) gamybą. Šiuo metu „Raizen“ valdo didžiausią pasaulyje E2G gamyklą, kuri kartu su kitais projektais leis pasiekti 1,6 mlrd. litrų apimties metinę šio produkto gamybą.
- Nacionalinė strategija. Brazilija rengia nacionalinę strategiją, skirtą prisitaikyti prie klimato kaitos padarinių. Pastangos apima tiek prevencines priemones, tiek adaptacijos strategijas, kurios padėtų šalies gyventojams prisitaikyti prie besikeičiančių klimato sąlygų.⁷
- COP30 iniciatyva. Brazilija, siekdama pabrėžti savo įsipareigojimą kovoti su klimato kaita ir saugoti miškus, pasiūlė 2025-aisiais metais surengti COP30 konferenciją Amazonėje. Prezidentas da Silva iki 2030-ųjų pažadėjo visiškai sustabdyti miškų naikinimą.
- Politinės reformos. Brazilija planuoja prisijungti prie naftą eksportuojančių šalių organizacijos OPEC. Tai gali reikšti naujus įsipareigojimus, susijusius su naftos gavybos mažinimu ir tvarių praktiškų skatinimu.

Šie veiksmai rodo ne tik Brazilijos siekį mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, bet ir nusiteikimą aktyviai prisidėti prie globalių klimato kaitos sprendimų.

<https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2024/10/25/1070828-kak-zavershalsya-sammit-briks?ysclid=m2okmrz2j1865633569>
<https://www.currenttime.tv/a/v-kazani-otkrylsya-sammit-briks-cto-priehal-k-putinu/33167763.html?ysclid=m2oko6sdhz477001712>
<https://interaffairs.ru/news/show/48448>

⁵ <https://aze.media/brics-set-to-benefit-from-azerbaijans-bid-for-membership/>
<https://www.politico.eu/article/cuba-request-join-brics-partner-country-vladimir-putin-carlos-miguel-pereira-emerging-economies/>
<https://www.brasildefato.com.br/2024/10/24/brics-approves-cuba-bolivia-and-11-other-countries-as-partner-states>

<https://geopoliticeconomy.com/2024/10/26/brics-13-partner-countries-summit-kazan-russia/>
<https://www.csis.org/analysis/why-are-latin-american-dictators-seeking-membership-brics>
<https://english.news.cn/asiapacific/20241008/17b0fd89564442beb229b7e059c9001b/c.html>
<https://tvbrics.com/news/v-oae-zayavili-o-priverzhennosti-stran-brics-ukrepleniyu-sotrudnichestva-yug-yug/>
<https://www.brasildefato.com.br/2024/10/09/cuba-sends-official-request-to-join-brics-as-partner-member>
<https://www.plenglish.com/news/2024/10/09/sri-lanka-to-seek-brics-membership-at-upcoming-summit-in-russia/>
<https://www.reuters.com/world/saudis-mbs-will-not-attend-russias-brics-summit-2024-10-10/>
<https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/turkiye-and-brics-step-toward-more-multipolar-future>
<https://en.mehrnews.com/news/222903/Serbia-views-BRICS-membership-as-alternative-to-EU>
<https://www.kitco.com/news/article/2024-10-11/brics-build-new-world-order-russia-calls-alternative-imf-and-world-bank>
<https://www.reuters.com/world/kremlin-rows-back-comments-saudi-brics-membership-2024-10-15/>
<https://www.globaltimes.cn/page/202410/1321264.shtml>
<https://geopoliticeconomy.com/2024/10/26/brics-13-partner-countries-summit-kazan-russia/>
<https://tass.com/politics/1854919>

<https://www.rbc.ru/politics/24/10/2024/671aa1809a79473f7bce0bea?ysclid=m2ok99d4uy747352617>

⁶ <https://sustainabilitymag.com/articles/raizen-sulzer-partner-for-advanced-biofuel-production>

⁷ <https://www.giz.de/en/worldwide/135936.html>

<https://www.globalcompliancenews.com/2024/08/21/brazil-new-federal-law-establishes-guidelines-for-drawing-up-climate-change-adaptation-plans/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.
Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / S / 2024-12-19 / Psl. 3 iš 13
© Nacionalinė biblioteka, 2024. / Слава Україні!

Pažymėtina, kad Brazilija vadovaujant prezidentui da Silvai intensyviai siekia spręsti klimato kaitos problemas, ypatingą dėmesį skirdama Amazonės miškų apsaugai pasitelkiant palydovinį stebėjimą. COP30 organizavimas Amazonės regione – svarbus Brazilijos klimato įsipareigojimų simbolis. Tačiau prisijungimas prie OPEC gali kirstis su šios šalies aplinkosaugos tikslais, nes naftos gavybos plėtra gali padidinti anglies dioksido emisijas. Da Silvos įsipareigojimas iki 2030 m. pasiekti nulinę miškų naikinimo normą laikomas ambicingu, bet sunkiai įgyvendinamu dėl daugelio iššūkių, įskaitant politinį nestabilumą, ekonominius apribojimus ir neigiamą viešąją nuomonę dėl kai kurių ekologinių iniciatyvų. Brazilijos prezidentas pabrėžia būtinybę keisti požiūrį į aplinkosaugą ir skatinti tvarias praktikas visose ekonomikos srityse.⁸

Kinija – didžiausia pasaulyje anglies dioksido išmetėja – sparčiai investuoja į atsinaujinančiąją energetiką, siekdama sumažinti anglies vartojimą. Šalis užsibrėžusi iki 2060 m. pasiekti anglies neutralumą, o BRICS bendradarbiavimas gali padėti jai įgyvendinti šį tikslą, taip pat paskatindamas ir kitas šalis pereiti prie žaliųjų technologijų.⁹

Pagrindiniai Kinijos sprendimai siekiant mažinti poveikį klimatui:

- anglies neutralumo tikslas. 2020 m. Kinija paskelbė, kad iki 2060 m. sieks anglies neutralumo. Tai reiškia, kad Kinija planuoja sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ir padidinti energijos iš atsinaujinančiųjų šaltinių dalį.¹⁰
- Paryžiaus susitarimas. Kinija yra pasirašiusi Paryžiaus klimato kaitos susitarimą ir iki 2030 m. yra įsipareigojusi gerokai sumažinti taršą, lyginant su 2005 m. emisijomis. Šalis siekia, kad jos anglies dioksido emisijos pasiektų piką dar iki 2030 m.
- Atsinaujinančiosios energetikos plėtra. Kinija daug investuoja į energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų šaltinių, tokių kaip saulė ir vėjas. Šalis yra pasaulinė saulės energijos gamybos lyderė ir planuoja, kad iki 2030-ųjų jos atsinaujinančiosios energetikos pajėgumai siekis 1,2 TW.
- Žaliosios technologijos. Kinija aktyviai skatina elektra varomų automobilių gamybą ir naudojimą. Šalis siekia tapti lyderiaujančia pasauline elektromobilių rinka investuodama į atitinkamą infrastruktūrą ir technologijas bei teikdama subsidijas vartotojams. Kinijos automobilių gamintojai, tokie kaip BYD ir NIO, kuria pažangias elektrines transporto priemones, konkuruojančias su tarptautiniais prekių ženklais. Pvz., BYD tapo didžiausiu pasaulio elektromobilių gamintoju, pardavimo apimtimis aplenkusiu net „Teslą“.¹¹
- Biokuras ir geoterminė energija. Siekdama diversifikuoti energijos šaltinius ir sumažinti anglies dioksido išmetimą, Kinija plėtoja ir biokuro bei geoterminės energijos technologijas.
- Moksliniai tyrimai. Valstybė investuoja į naujų energetikos technologijų, pavyzdžiui, vandenilio kuro elementų ir energijos kaupimo sprendimų, mokslinius tyrimus.

Nepaisant šių pastangų, Kinija susiduria su nemenkais iššūkiais:

- apie 65 proc. jos energijos gaunama iš akmens anglimis kūrenamų elektrinių, todėl perėjimas prie tvaresnių energijos šaltinių yra sudėtingas ir reikalauja laiko. Spartus perėjimas prie neiškastinio kuro gali kelti riziką ekonomikos augimui.¹²
- Dėl intensyvaus anglies vartojimo Kinijoje kyla rimtų oro taršos problemų, daromas neigiamas poveikis gyventojų sveikatai, dėl to auga socialinė ir ekonominė našta.

Kinijos investicijos į neiškastinio kuro technologijas turi potencialo skatinti ekonomikos augimą, naujų darbo vietų kūrimą ir inovatyvumą. Tačiau ši šalis turi atsižvelgti į iššūkius dėl ūkio priklausomybės nuo anglies, taip pat į taršos problemas. Negalima atmesti, kad tinkamai valdydama šiuos procesus Kinija gali pasiekti tvaraus vystymosi tikslų ir užsitikrinti ilgalaikį ekonominį augimą.

(LNB analitinėje apžvalgoje S-2023-11 „Kinijos iniciatyvos „Viena juosta, vienas kelias“ klimato kaitos / klimato diplomatijos aspektai“ plačiau nagrinėjami Kinijos dekarbonizacijos planai ir jų poveikis Europai; Kinijos iniciatyvos „Viena juosta, vienas kelias“ poveikis klimatui; Europos Sąjungos (ES) „Pasaulinių vartų“ iniciatyvos (angl. – *Global Gateway Initiative*) ir Kinijos „Vienos juostos, vieno kelio“ iniciatyvos sąsajos; Kinijos klimato diplomatijos bruožai ir tendencijos).

Indija išlaiko spartų ekonominį augimą, paremtą iš akmens anglies pagaminta energija, vis dėlto diegia ir įvairias tvarios energetikos priemones. Valstybė kelia klimato teisingumo klausimą, pabrėždama savo vystymosi poreikius ir išsivysčiusių šalių atsakomybę. Būdamą viena didžiausių pasaulio šalių Indija aktyviai dirba sprendžiant klimato kaitos problemas. Šalies strategijos apima tiek politikos iniciatyvas, tiek techninius projektus.

Politinės Inicijavos:

- Indija savo nacionaline klimato kaitos strategija įsipareigojo iki 2030 m. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą (išreikštą emisijų intensyvumu) 33–35 proc. nuo 2005 m. lygio. Šis tikslas 2016 m. įtrauktas į pirmąjį šalies taršos mažinimo planą (angl. *Nationally Determined Contribution*), kuris vėliau buvo atnaujintas padidinant rodiklį iki

⁸<https://www.gov.br/planalto/en/latest-news/2024/08/president-lula-signs-pact-for-ecological-transformation-between-three-branches-of-government>

⁹<https://news.mongabay.com/2024/01/lulas-ambitious-green-agenda-runs-up-against-congress-agribusiness-might/>

¹⁰<https://moderndiplomacy.eu/2024/10/11/when-does-brics-matter-brazils-decision-in-advancing-brics-when-it-sometimes-needs-to/>

¹¹<https://www.tehrantimes.com/news/505108/BRICS-and-the-Dawn-of-a-New-Era>

¹²https://english.www.gov.cn/news/topnews/202103/09/content_WS6046cf92c6d0719374afa6a5.html

¹³<https://www.oxfordenergy.org/publications/unpacking-chinas-2060-carbon-neutrality-pledge/>

¹⁴<https://cleantechnica.com/2024/01/07/top-electric-vehicle-brands-in-the-world-byd-tesla-in-a-different-universe/>

¹⁵<https://www.imo.com/blog/2024/06/chinese-ev-companies-top-leaders-in-the-global-shift-to-electric-vehicles/>

¹⁶<https://www.opb.org/article/2024/02/18/chinese-electric-carmakers-are-taking-on-europeans-on-their-own-turf-and-succeeding/>

¹⁷<https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1528395/kinija-siekia-2060-aisiais-is-iskastinio-kuro-gauti-maziau-nei-20-proc-energijos>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

45 proc. Be to, Indija numato pasiekti, kad 40 proc. elektros energijos būtų pagaminama iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių, taip pat skatinti papildomą miškų ir medžių želdinimą.¹³

- Indija dalyvauja tarptautinėse iniciatyvose, tokiose kaip Paryžiaus susitarimas, ir yra pasirašiusi įvairių dokumentų dėl tvaraus vystymosi skatinimo ir energijos efektyvumo didinimo.

Techniniai projektai:

- atsinaujinančiųjų šaltinių energetikos plėtra. Indija investuoja į atsinaujinančiųjų energijos šaltinių, ypač saulės ir vėjo energetiką. Šalies tikslas – kad iki 2030 metų atsinaujinančiosios energetikos pajėgumai siektų 500 GW.
- Energetinio efektyvumo programos. Indija įgyvendina programas, skirtas energijos vartojimo efektyvumui didinti pramonėje ir namų ūkiuose. Tai apima skatinimą taikyti šviesos diodus (LED) ir energiją taupančius prietaisus.
- Vandens valdymo strategijos. Atsižvelgiant į dažnėjančias sausras ir potvynius, Indija diegia vandens valdymo strategijas, kurios apima lietaus vandens surinkimą ir efektyvesnį drėkinimą žemės ūkyje.
- Žemės ūkio adaptacija. Šalis investuoja į tvarias žemės ūkio praktikas, siekdama prisitaikyti prie besikeičiančių klimato sąlygų. Šios praktikos apima atsparių kultūrų auginimą ir dirvožemio kokybės gerinimą.
- Ekologinės Iniciatyvos. Indija stengiasi spręsti klimato kaitos problemas skirdama dėmesio nacionaliniams parkams ir saugomoms teritorijoms, kurios padeda saugoti biologinę įvairovę ir mažinti žmogaus poveikį gamtai.

Spręsdama klimato kaitos problemas Indija patiria rimtų iššūkių dėl didelio gyventojų skaičiaus, sparčios ūkio plėtros ir priklausomybės nuo tradicinių energijos šaltinių:

- Indija stipriai priklausoma nuo iškastinio kuro, ypač akmens anglių, iš kurių pagaminama apie 75 proc. šalies energijos. Dėl augančio energijos poreikio, ypač karštomis vasaros dienomis, šalis didina anglių vartojimą, o tai augina šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas. Taip sukuriama užburta ratas: energijos poreikis auga kartu su klimato kaitos poveikiu.
- Indijos ekonomika sparčiai auga, tačiau šis augimas dažnai vyksta neatsižvelgiant į aplinkosaugos normas. Miestuose didėjanti tarša dėl transporto ir pramonės blogina oro kokybę ir lemia sveikatos problemas. Dėl to auga energijos suvartojimas vėsinimo sistemoms (pvz., kondicionieriams), kurios taip pat prisideda prie klimato kaitos.
- Šalies žemės ūkis yra labai jautrus klimato pokyčiams. Karščio bangos ir ekstremalios oro sąlygos neigiamai veikia derlių bei kelia grėsmę apsirūpinimo maistu saugumui. Ūkininkai susiduria su sunkumais dėl nepalankių oro sąlygų, tai gali lemti maisto stygių ir kainų šuolius.¹⁴
- Svarbūs ir socialiniai aspektai. Klimato kaita labiausiai paveikia skurdžiausiai gyvenančias visuomenės dalis, kurios dažnai neturi išteklių prisitaikyti prie besikeičiančių sąlygų. Dėl karščio bangų ir energijos stygiaus daugeliui žmonių sunku užtikrinti pagrindines gyvenimo sąlygas, o socialinė nelygybė dar labiau auga.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes šalies strategijos turi būti nuoseklios ir integruotos į platesnį tvaraus vystymosi kontekstą.¹⁵

Indija kelia klimato teisingumo klausimą, akcentuodama, kad išsivysčiusios šalys turėtų prisiimti daugiau atsakomybės mažinant taršą. Šalis įsipareigojo iki 2030 m. pasiekti 500 GW atsinaujinančiosios energijos pajėgumą ir sumažinti taršiųjų dujų emisijų intensyvumą. Didelė populiacija ir priklausomybė nuo anglių yra rimti iššūkiai įgyvendinant šiuos tikslus. Indijos vystymosi klimato kaitos kontekste pavyzdys atskleidžia sudėtingą situaciją: nors šalis siekia ekonominės plėtros ir gerovės, tai dažnai vyksta aplinkosaugos sąskaita. Norint pasiekti tvarų vystymąsi, šiai valstybei teks rasti pusiausvyrą tarp ekonomikos augimo ir aplinkos apsaugos priemonių taikymo, įskaitant atsinaujinančiųjų energijos šaltinių plėtrą bei efektyvesnį išteklių valdymą.¹⁶

Rusija, kurios ekonomika paremta naftos ir dujų pramone, taip pat patiria reikšmingą klimato kaitos poveikį, pavyzdžiui, Arkties ledo tirpimą. Nepaisant to, ji išlieka viena iš atsargiausiai prie klimato tikslų prisijungiančių BRICS šalių.

Svarbiausi Rusijos sprendimai kovojant su klimato kaita:

- 2023 m. patvirtinta atnaujinta nacionalinė klimato strategija (rus. *Климатическая доктрина Российской Федерации*), kuria siekiama šiltnamio efektą sukeliančių dujų neutralumo (antropogeninių šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų ir jų absorbcijos pusiausvyros) iki 2060 metų.¹⁷ Ši strategija apima investicijų į atsinaujinančiųjų šaltinių energetiką ir energijos efektyvumo didinimą.
- Tarptautinis dalyvavimas – šalis dalyvauja tarptautinėse klimato kaitos konferencijose, tokiose kaip COP26, ir yra pasirašiusi atitinkamų tarptautinių susitarimų.
- Atsinaujinančiųjų šaltinių energetikos plėtra. Rusija planuoja didinti iš atsinaujinančiųjų šaltinių, ypač – saulės ir vėjo, pagaminamos energijos dalį. Nors šalis tradiciškai priklausoma nuo naftos ir dujų, pastaruoju metu pastebimas didėjantis dėmesys tvariems energijos sprendimams.
- Miškų valdymas. Rusija turi didelius miškų, kurie gali absorbuoti dalį anglies dioksido, plotus. Šalis siekia gerinti miškų valdymą ir skatinti jų atkūrimą kaip priemonę kovoti su klimato kaita.

¹³<https://moef.gov.in/>

¹⁴<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/policija-jk-povandeniniu-laivu-statykloje-kilo-gaisras-branduolinio-pavojaus-nera-57-2334156>

¹⁵<https://climateactiontracker.org/countries/india/>.

¹⁶<https://www.dw.com/en/can-india-navigate-a-china-dominated-brics/a-70435678>

<https://www.livemint.com/news/india/brics-2024-pm-modi-highlights-upis-success-story-urges-global-unity-against-terrorism-read-full-remarks-11729687568270.html>

¹⁷ <https://tass.ru/info/19127849?ysclid=m2ykslpgfh976163380>

<https://www.rbc.ru/politics/26/10/2023/653a96899a79471cf92e9abf?ysclid=m2yl56c0sl846249840>

<https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/407782529/?ysclid=m2ykrj5e3c984407346>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Aplinkosaugines Rusijos pastangos varžo priklausomybė nuo iškastinio kuro bei politiniai ir ekonominiai apribojimai. Šalies klimato politika dažnai kritikuojama dėl lėtų pokyčių ir nepakankamo įsipareigojimo mažinti anglies dioksido išmetimą.¹⁸

Ypač svarbu pabrėžti, kad po 2022 metų vasarį Rusijos įvykdytos invazijos į Ukrainą:

- daugelis tarptautinių klimato bendradarbiavimo projektų su šalimi agresore buvo sustabdyti,
- Vakarų sankcijos paveikė galimybes įgyvendinti kai kuriuos Rusijos klimato strategijos elementus,
- apskritai kyla pagrįstų abejonių dėl Rusijos nacionalinės klimato strategijos realaus įgyvendinimo.¹⁹

Klimato kaitos problematika Rusijos strateginio planavimo visumoje išryškinta LNB analitinėje apžvalgoje S-2021-5. Rusijos Federacijos aplinkosauginė problematika, klimato, iniciatyvų formų raidos trajektorija su jomis susijusios šalies vidaus politikos įtampos apžvelgtos LNB analitinėse apžvalgose S-2022-7, S-2022-8.

Rusijos vaidmuo Europos klimato kaitos politikoje yra daugialypis ir sudėtingas, ypač atsižvelgiant į geopolitinius santykius ir vykstančius konfliktus. Rusijos santykiai su ES yra įtempti dėl įvairių priežasčių, įskaitant Krymo aneksiją ir karinius veiksmus Ukrainoje. Nuo 2022 metų, kai Rusija pradėjo karinę agresiją prieš Ukrainą, ES perorientavo politiką agresorės atžvilgiu – tai sumažino galimybes bendradarbiauti klimato kaitos klausimais.

Rusija tiekia Europai nemažai naftos ir dujų, todėl pirmosios energetikos politika turi didelę įtaką antrosios klimato tikslams. Nors Rusija skelbia apie ketinimą mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, jos ekonomika vis dar labai priklauso nuo iškastinio kuro eksporto ir tai kelia iššūkių siekiant tvarumo.

Rusija dalyvauja tarptautiniuose klimato susitarimuose, tokiuose kaip Paryžiaus susitarimas, tačiau jos įsipareigojimai ir veiksmai dažnai vertinami skeptiškai, ypač ambicingesnių tikslų siekiančios Europos kontekste.

Akivaizdu, kad po 2022 metų vasario ES ir Rusijos bendradarbiavimas klimato politikoje tapo beveik neįmanomas dėl geopolitinių konfliktų ir ekonominių sankcijų. Apribojimų taikymas sumažino galimybes bendradarbiauti klimato kaitos klausimais, be to, ES intensyviai dirba mažindama priklausomybę nuo rusiškų energijos išteklių. Ateityje svarbu stebėti, kaip Rusijai sekasi prisitaikyti prie kintančių tarptautinių aplinkybių ir ar ji sugeba efektyviai spręsti klimato kaitos problemas tiek savo teritorijoje, tiek globaliu mastu.

LNB apžvalgoje S-2022-6 nagrinėti energetikos ir ekologijos klausimai, jų aktualumas BRICS, Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijos ir kitų formatų organizacijų darbotvarkėse, Rusijos veikla šiose organizacijose. LNB apžvalgoje S-2023-3 tirtas Vakarų šalių ir Rusijos Federacijos viešasis diskursas apie kintančius Rusijos klimato diplomatijos aspektus. LNB apžvalgose V-2024-5 ir V-2024-6 apžvelgtas sankcijų poveikis Rusijos energetikos sektoriui, aptartos su energetika susijusios Rusijos diplomatijos kryptys, nagrinėti Rusijos ekologinės politikos energetikos aspektai, analizuotas Rusijos potencialas atsinaujinančiosios energijos srityje, referuotas sankcijų poveikis klimato kaitai.

Pietų Afrikos Respublika itin priklausoma nuo energijos, gaminamos iš akmens anglių, tačiau intensyviai vysto atsinaujinančiosios energetikos projektus. BRICS bendradarbiavimas gali padidinti šios šalies gebėjimus dorotis su klimato kaitos iššūkiais.

PAR yra tarp labiausiai klimato kaitos pažeidžiamų šalių, todėl imasi įvairių priemonių, siekdama spręsti šią problemą.

Atitinkamos šalies strategijos apima tiek politikos iniciatyvas, tiek techninius projektus:

- PAR nacionalinėje klimato kaitos strategijoje numatyta mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą. Šalis įsipareigojusi iki 2030 m. sumažinti jų išmetimą 34 proc. nuo 2010 metų lygio.
- Valstybė dalyvauja tarptautiniuose klimato susitarimuose, tokiuose kaip Paryžiaus susitarimas, ir siekia prisidėti prie globalių pastangų mažinti klimato kaitą.
- Šalis investuoja į atsinaujinančiųjų šaltinių, ypač – saulės ir vėjo, energetiką. Dėl šalies geografinės padėties čia gausu saulėtų dienų, todėl ypač palanku plėtoti saulės energetiką. Saulės kolektoriai diegiami tiek komerciniuose pastatuose, tiek privačiuose namuose. Vyriausybė remia stambius saulės energetikos projektus, tokius kaip „Kathu Solar Park“ jėgainių parkas, generuojantis didelį kiekį elektros energijos ir prisidedantis prie nacionalinės energetikos sistemos stabilumo. Vėjo energetikos plėtra yra įtraukta į nacionalinį energetikos planą. PAR kelia ambicingą tikslą iki 2030 metų pasiekti 17 GW atsinaujinančios energetikos pajėgumą. Šalis investuoja į didelius vėjo jėgainių parkus, ypač Vakarų Kyšulio ir Šiaurės Kyšulio provincijose. Šie parkai leidžia generuoti elektros energiją nedidinant anglies dioksido išmetimų.
- Investuodama į atsinaujinančiųjų energijos šaltinių projektus šalis skatina naujų darbo vietų energetikos sektoriuje kūrimą ir ekonominį augimą.
- Siekdama padidinti energinį efektyvumą ir sumažinti nuostolius, PAR modernizuoja savo elektros perdavimo tinklus ir diegia pažangias technologijas.
- Pietų Afrika vis dar priklausoma nuo energijos gamybos iš akmens anglių, todėl šalies perėjimas prie tvaresnių energijos šaltinių yra sudėtingas. Tačiau Vyriausybė skatina investicijas į švarias technologijas ir siekia mažinti priklausomybę nuo anglių.
- PAR diegia programas, skirtas padėti ūkininkams prisitaikyti prie besikeičiančių klimato sąlygų. Tarp tokių programų – atsparių kultūrų auginimas ir efektyvesnis vandens valdymas.

¹⁸<https://earthtouches.me/expert/2023/10/27/cho-to-ne-tak-s-novoj-klimaticheskoy-doktrinoj-rossii/?ysclid=m2ylc27k83431960769>

¹⁹<https://www.newsweek.com/was-putins-brics-summit-success-russian-experts-share-views-1974135>

<https://edition.cnn.com/2024/10/21/europe/putin-russia-iran-china-brics-hnk-intl/index.html>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

- Atsižvelgdama į dažnėjančias sausras, šalis investuoja į vandens valdymo infrastruktūrą ir technologijas, siekdama užtikrinti vandens tiekimą ir kokybę.
- Atsinaujinančiųjų šaltinių energetikos plėtra padeda mažinti priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro ir didinti šalies energetinį saugumą.

Įgyvendindama klimato tikslus PAR turi įveikti nemažai sunkumų, pvz.:

- dėl didelės priklausomybės nuo anglių energetikos sektoriaus pertvarkai reikia laiko ir investicijų.
- Klimato kaita labiausiai paveikia pažeidžiamas bendruomenes, todėl būtina užtikrinti socialinę apsaugą ir paramą tiems, kurie labiausiai kenčia nuo klimato pokyčių.
- Kai kurie regionai vis dar neturi pakankamos infrastruktūros, kad galėtų efektyviai eksploatuoti atsinaujinančiuosius energijos šaltinius.

PAR pastangos spręsti klimato kaitos problemas rodo ryžtą siekti tvarumo ir prisitaikyti prie globalių pokyčių, tačiau sėkmė priklausys nuo nuoseklaus politikos įgyvendinimo ir tarptautinio bendradarbiavimo.²⁰

Egiptas, būdamas ypač jautrus klimato kaitos poveikiui, taip pat įgyvendina įvairias politines ir technines priemones, skirtas prisitaikyti prie kylančių iššūkių:

- turi nacionalinę strategiją, kurioje numatyti aiškūs tikslai mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ir stiprinti prisitaikymo priemones. Strategija apima sektorines reformas ir investicijas į tvarias technologijas.²¹
- Aktyviai dalyvauja tarptautinėse klimato kaitos iniciatyvose, įskaitant Paryžiaus susitarimą, taip pat COP konferencijose, siekia pritraukti paramą klimato politikos tikslams pasiekti.
- Bendradarbiauja su tarptautinėmis organizacijomis ir finansų institucijomis, tokiomis kaip Europos investicijų bankas, kuris prisideda prie saulės energijos projektų finansavimo. Šalis taip pat skatina viešojo ir privataus sektoriaus partnerystes, siekdama skatinti stambius projektus.²²
- Tarp techninių priemonių minėtinas Asuano regione įkurtas „Benban“ saulės parkas, tapęs Egipto pavyzdiniu projektu, kuriuos siekiama iki 2030 m. užtikrinti, kad 20 proc. šalies energijos būtų gaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių.²³
- Raudonosios jūros regione plėtojami vėjo energetikos projektai prisideda prie Egipto pastangų diversifikuoti energijos šaltinius.
- Vandens stygių patiriantis Egiptas aktyviai investuoja į modernias drėkinimo technologijas ir kitus vandens valdymo projektus, skirtus užtikrinti tvarų vandens išteklių naudojimą.
- Egipto klimato politika taip pat apima žemės ūkio sektoriaus adaptaciją – siekiant sumažinti klimato kaitos poveikį žemės ūkiui, žemdirbiams skiriamos atsparių kultūrų auginimo programos ir geresnės dirvožemio priežiūros priemonės.

Tarp svarbesnių šiame kontekste Egiptui kylančių iššūkių:

- priklausomybė nuo Nilo upės, kelianti papildomų rizikų šalies ekonomikai ir apsirūpinimo maistu saugumui, jei dėl klimato kaitos sumažėtų šios upės srautas.
- Ekonominiai apribojimai. Riboti finansiniai ištekliai lėtina Egipto pastangas investuoti į tvarias technologijas ir infrastruktūrą, todėl būtina palaikyti tolesnį tarptautinį bendradarbiavimą.

Etiopija yra užsibrėžusi tapti Afrikos žemyno atsinaujinančiosios energetikos lydere ir iki 2030 metų įgyvendinti ambicingus tvarios energetikos tikslus. Šalies nacionalinėje energetikos strategijoje numatyta iki 2030-ųjų pasiekti, kad 100 proc. elektros energijos būtų gaunama iš atsinaujinančiųjų išteklių, tokių, kaip vanduo, saulė ir vėjas.

Siekdama finansavimo ir kitokios pagalbos savo projektams Etiopija:

- bendradarbiauja su tarptautinėmis organizacijomis ir šalimis, įskaitant dvišalius susitarimus bei tarptautines iniciatyvas, padedančias užtikrinti finansavimą ir technologinę paramą. Šalis pritraukia lėšų iš tarptautinių organizacijų, tokių kaip Europos investicijų bankas, kuris remia hidroelektrinių ir saulės jėgainių projektus.²⁴
- Pasitelkia Kinijos įmones dideliems energetikos projektams, įskaitant Renesanso užtvanką (angl. *Grand Ethiopian Renaissance Dam*, GERD), kuri reikšmingai padidina šalies energijos gamybos pajėgumus.
- Bendradarbiauja su įvairiomis šalimis siekdama įgyti pažangiųjų technologijų ir žinių saulės ir vėjo energetikos srityje.
- Dalyvauja Nilo baseino iniciatyvoje, skirtoje tvariam Nilo išteklių valdymui ir bendram šios upės vandens bei energijos panaudojimui regione.
- Yra Paryžiaus susitarimo narė, įsipareigojusi mažinti taršių dujų emisijas. Atsinaujinančiosios energetikos plėtra yra vienas svarbiausių kelių šiam tikslui pasiekti. Bendradarbiavimas su JT ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis padeda Etiopijai kuriant tvarias energetikos strategijas ir kovojant su klimato kaitos padariniais.

²⁰ <https://www.gisreportsonline.com/r/brics-summit-2024-south-africa/>

²¹ <https://carnegieendowment.org/research/2023/10/climate-change-in-egypt-opportunities-and-obstacles?lang=en>

²² <https://www.afdb.org/en/success-stories/egypt-benban-model-clean-energy-production-africa-60169>

²³ <https://www.delfi.lt/projektai/eko-energetika/milijardines-investicijos-egipte-vyksta-didziausio-pasaulyje-saulės-jėgainiu-parko-statybos-77408695>

²⁴ <https://lt.jingsun-power.com/news/egypt-and-chinese-company-sign-mou-for-10-gw-s-74113222.html>

²⁴ <https://www.worldbank.org/ext/en/home>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Pagrindiniai efektyvesnės ir tvaresnės Etiopijos energetikos srityje įgyvendinami planai:

- stambūs hidroenergijos projektai. GERD užtvanka, galinti generuoti apie 6 GW elektros, yra vienas svarbiausių šios strategijos projektų ir gali paversti Etiopiją hidroenergetikos srityje pirmaujančia Afrikos šalimi. Šis projektas išties mažina šalies priklausomybę nuo iškastinio kuro ir didina jos energetinę nepriklausomybę.²⁵
- Saulės energetika. Etiopijos geografinė padėtis suteikia puikias sąlygas saulės energetikos plėtrai, todėl šalis aktyviai investuoja į šį sektorių.
- Vėjo energetika. Etiopijos šiauriniuose ir vakariniuose regionuose tinkamos sąlygos vėjo energetikai vystyti, todėl vėjo jėgainės tampa dar vienu svarbiu švarios energijos šaltiniu.

Nepaisant pažangos įgyvendinant ambicingus planus, Etiopija susiduria su reikšmingais infrastruktūros iššūkiais – kai kuriuose regionuose dar nėra tinkamų sistemų atsinaujinančios energetikos priemonėms diegti ir eksploatuoti. Etiopijos bendradarbiavimas su kitomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis yra gyvybiškai svarbus siekiant tvarumo tikslų ir prisitaikant prie klimato kaitos iššūkių.

Iranas stengiasi spręsti klimato kaitos problemas įgyvendindamas įvairias strategijas, skirtas šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimui mažinti ir tvariai energetikai plėtoti.²⁶

Pagrindiniai šalies žingsniai klimato kaitos švelninimo srityje:

- atsinaujinančiųjų energijos šaltinių plėtra. Iranas investuoja į atsinaujinančiąją energetiką, ypač saulės ir vėjo, ir siekia, kad iki 2030 m. atsinaujinančiosios energetikos pajėgumai sudarytų 10 GW. Didelis saulės ir vėjo energijos potencialas Iranui atveria puikias galimybes šiose srityse. Saulės elektrinės mažina priklausomybę nuo iškastinio kuro ir teršalų emisijas. Tikimasi, kad vėjo jėgainių parkai, tokie kaip „Manjil“ ir Rudbar“, iki 2030 m. generuos apie 5 proc. energijos.²⁷
- Klimato kaitos strategija. Parengta nacionalinė strategija klimato kaitos poveikiui mažinti. Joje nustatyti tikslai mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ir prisitaikyti prie kintančių klimato sąlygų.
- Dalyvavimas tarptautiniuose susitarimuose. Iranas yra pasižadėjęs mažinti dujų emisijas Paryžiaus susitarimu, tačiau šio įsipareigojimo įgyvendinimą riboja ekonominiai ir politiniai iššūkiai.
- Efektyvesnis vandens vartojimas. Klimato kaita ir vandens trūkumas skatina Iraną įgyvendinti vandens valdymo priemones, ypač žemės ūkyje. Pvz., diegiamos efektyvesnės drėkinimo technologijos.
- Energijos taupymo programos. Siekdamas mažinti bendrą energijos suvartojimą Iranas skatina energinio efektyvumo priemones pramonės ir gyvenamųjų pastatų sektoriuose.
- Geoterminės energetikos plėtra. Pirmasis geoterminis projektas – „Meshginshahr“ elektrinė – pradėtas eksploatuoti 2022 m. Šios strategijos tikslas – išplėtoti geoterminės energijos gamybos pajėgumus iki 50 MW.
- Biodegalai iš atliekų. Teherane vykdomas biodyzelino gamybos projektas prisideda prie miesto transporto dekarbonizacijos.

Tarp svarbiausių diegiant klimato kaitą stabdančias priemones Iranui kylančių iššūkių:

- didelė priklausomybė nuo naftos sektoriaus, apsunkinanti perėjimą prie atsinaujinančiųjų energijos šaltinių.²⁸
- Tarptautinės sankcijos, ribojančios investicijas į tvarią infrastruktūrą ir technologijas.²⁹

Jungtiniai Arabų Emyratai aktyviai dalyvauja sprendžiant klimato kaitos problemas ir inicijuoja tvarios energetikos projektus. Ši šalis demonstruoja reikšmingas ambicijas mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir plėtoti atsinaujinančiųjų išteklių energetiką.

Pagrindiniai JAE kovos su klimato kaita sprendimai:

- nacionalinė klimato strategija, kuria įsipareigojama iki 2050 m. pasiekti, kad pusė energijos būtų pagaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių.³⁰
- JAE mezza partnerystės su kitomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, dalyvauja COP konferencijose ir ieško investuotojų bei technologinės pagalbos savo atsinaujinančiosios energetikos projektams.³¹
- Siekdami sumažinti pramonės sektoriaus tašą, JAE investuoja į inovacijas ir žaliąsias technologijas, pvz., anglies dioksido sugavimo ir saugojimo sistemas.
- Spręsdami vandens tiekimo problemas JAE tobulina vandens išteklių valdymą, pvz., diegia saulės energija varomas vandens gėlinimo technologijas.

²⁵ <https://www.afdb.org/en>

²⁶ <https://www.iranintl.com/en/202403208882>

<https://climateactiontracker.org/countries/iran/policies-action/>

<https://www.eurasian-research.org/publication/renewable-energy-potential-of-iran/>

<https://www.mdpi.com/2071-1050/14/3/1501>

²⁷ <https://www.stimson.org/2024/irans-renewable-energy-prospects-and-challenges/>

<https://www.undp.org/iran/news/advancing-energy-efficiency-undp-iran>

²⁸ <https://globalbusinessoutlook.com/energy/go-green-gbo-iran-transitions-rapidly-renewable-energy-despite-us-sanctions/>

²⁹ <https://www.resourcepanel.org/lt/naujien%C5%B3-renginiai/tarptautinis-i%C5%A1teklis-skydelis-unfccc-cop28>

³⁰ <https://www.moccae.gov.ae/en/our-sustainable-environment/strategies/uae-renewable-energy-strategy.aspx>

<https://u.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/strategies-plans-and-visions/environment-and-energy/dubai-clean-energy-strategy>

³¹ <https://www.resourcepanel.org/lt/naujien%C5%B3-renginiai/tarptautinis-i%C5%A1teklis-skydelis-unfccc-cop28>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

- Siekia padidinti švarios energijos dalį ir sumažinti iškastinio kuro vartojimą, tuo tikslu plėtojami saulės energijos projektai. Pvz., netoli Dubajaus plėtojamas didžiausias pasaulyje Mohammedo bin Rashido Al Maktoumo saulės jėgainių parkas, kurio planuojama galia – 5 GW.³²
- Nors JAE vėjo energetikos potencialas ribotas, šalis vertina galimybes plėtoti vėjo jėgainių tinklą regionuose, kuriose tam palankiausias sąlygos.

JAE siekdama klimato tikslų taip pat neišvengia tam tikrų iššūkių, pvz.:

- pereiti prie švaresnės energetikos sudėtinga dėl didelės naftos sektoriaus reikšmės šalies ekonomikai.
- Ekstremalios klimato sąlygos kelia papildomų sunkumų valdant energijos sektorių ir vandens išteklius.

JAE, kaip ir kitos aptartos BRICS šalys, aktyviai siekia klimato kaitos tikslų per inovacijas ir atsinaujinančiosios energetikos plėtrą. Sėkmė priklausys nuo gebėjimo įgyvendinti ambicingus tikslus ir susidoroti su ekonominiais bei aplinkos iššūkiais.

3. BRICS vadovų susitikimų chronologija ir svarbiausi pasiekimai

Iš viso jau surengta 16 BRICS viršūnių susitikimų, kurių kiekviename akcentuoti bloko įsipareigojimai daugiapolio pasaulio atžvilgiu, taip pat tarptautinio bendradarbiavimo tarp kylančios ekonomikos šalių skatinimas.

1-asis viršūnių susitikimas (2009 m., Jekaterinburgas, Rusija) išties žymėjo oficialų BRIC grupės (Brazilija, Rusija, Indija, Kinija) įkūrimą. Aptarta situacija dėl tuo metu pasaulį slėgusios finansų krizės, BRIC valstybių bendradarbiavimo ir prekybos perspektyvos, bloko tarptautinės įtakos didinimas.

2-asis viršūnių susitikimas (2010 m., Brazilija, Brazilija). Pratęsta diskusija apie recesiją ir atsigavimą po jos, taip pat aptarti Tarptautinio valiutų fondo ir Pasaulio banko aukščiausiojo lygio vadovų atrankos mechanizmai, JT reforma, G 20 reikalai, klimato kaitos aktualijos ir tarptautinio bendradarbiavimo klausimai.

3-iasis aukščiausiojo lygio susitikimas (2011 m., Sanija, Kinija). Prie aptariamojo bloko 2010 metų gruodį prisijungus PAR, jis pervadintas į BRICS. Susitikime dalyvavo tuometis PAR prezidentas Jacobas Zuma. Kalbėta apie tarptautinę situaciją, pasaulio ekonomiką ir finansus, BRICS bendradarbiavimą. Parengta Sanijos deklaracija ir jos veiksmų planas.

4-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2012 m., Naujasis Delis, Indija). Nagrinėti įvairūs šalių valdymo ir tvaraus vystymosi klausimai. Parengta Delio deklaracija, veiksmų planas ir BRICS ataskaita apie bloko šalių raidos perspektyvas, bendradarbiavimą, konkurencinius pranašumus ir BRICS vaidmenį pasaulio ekonomikoje po krizės.

5-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2013 m., Durbanas, Pietų Afrika). Sutarta steigti Naująjį plėtros banką (angl. *New Development Bank*) ir valiutos atsargų fondą (angl. *Contingent Reserve Arrangement*). Šios finansų institucijos turėtų finansuoti infrastruktūros projektus ir užkirsti kelią ekonomikos krizėms.

6-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2014 m., Fortaleza, Brazilija). Vadovai aptarė politikos koordinavimo, darnaus vystymosi ir integralaus augimo klausimus. Paskelbta Fortalezos deklaracija ir veiksmų planas. Pasirašytas susitarimas dėl Naujojo plėtros banko ir valiutos atsargų fondo steigimo. Vyko BRICS lyderių susitikimai su Pietų Amerikos valstybių vadovais.

7-asis viršūnių susitikimas (2015 m., Ufa, Rusija). Nagrinėti pasauliniai politiniai ir ekonominiai klausimai, BRICS bendradarbiavimas. Paskelbta Ufos deklaracija ir veiksmų planas, priimta BRICS ekonominės partnerystės strategija. BRICS lyderiai susitiko su Eurazijos ekonominės sąjungos, Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijos ir šalių stebėtojų vadovais.

8-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2016 m., Goa, Indija). Aptarta tarptautinė politinė ir ekonominė padėtis, kova su terorizmu, klimato kaita, tvaraus vystymosi tikslai, BRICS bendradarbiavimas ir kultūriniai mainai. Paskelbta Goa deklaracija ir veiksmų planas, dar kartą akcentuotas įsipareigojimas stiprinti BRICS partnerystę. Surengtas susitikimas su Bengalijos įlankos iniciatyvos BIMSTEC (angl. *Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation*) šalių vadovais.

9-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2017 m., Siamenas, Kinija). Dėmesys telktas į tvarų vystymąsi ir inovacijas, BRICS laimėjimus ir augimo perspektyvas.

10-asis viršūnių susitikimas (2018 m., Johanesburgas, Pietų Afrika). Johanesburgo deklaracijoje pabrėžtas ekonomikos augimas ir BRICS vaidmuo pramonės plėtros kontekste.

11-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2019 m., Brazilija, Brazilija). Dėmesys telkiamas į tvarų vystymąsi, BRICS šalių pažangą mokslo ir inovacijų srityse, prekybos narkotikais ir organizuoto nusikalstamumo stabdymą.

³²<https://www.protocol.dubai.ae/en/media-listing/news-events/mohammed-bin-rashid-inaugurates-worlds-largest-csp-project-as-part-of-mohammed-bin-rashid-al-maktoum-solar-park/>

12-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2020 m., virtualus): Maskvos deklaracijoje aptarta sveikatos krizė COVID-19 pandemijos metu, skiepy prieinamumo klausimai, pagalba BRICS narėms gerinant kiekvienos šalies žmonių gyvenimo kokybę. Numatyta saugiau dėmesio skirti taikai, ekonomikai ir kultūrinėms visuomenės problemoms.

13-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2021 m., virtualus). Atsižvelgiant į nuolatines problemas sveikatos sektoriuje, raginta užtikrinti teisingą vakcinų paskirstymą.

14-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2022 m., virtualus). Aptarti BRICS finansų klausimai. Pekino deklaracijoje dar kartą pabrėžtas daugiašališkumas ir lygios galimybės gauti sveikatos priežiūros paslaugas.

15-asis aukščiausiojo lygio susitikimas (2023 m., Johannesburgas, Pietų Afrika). Johannesburgo deklaracijoje daugiau dėmesio skiriama pasaulio šalių valdymo klausimams, bendradarbiavimo technologijų ir kultūros srityse stiprinimui. Vienas svarbiausių susitikimo rezultatų – sprendimas pakviesti šešias šalis – Argentiną, Egiptą, Etiopiją, Iraną, Saudo Arabiją ir Jungtinius Arabų Emyratus – prisijungti prie BRICS. Šis plėtros sprendimas įsigaliojo 2024 m. sausio 1 d. Tiesa, Argentina atsisakė prisijungti prie BRICS, o Saudo Arabija formaliai savo dalyvavimo bloke nepatvirtino.³³

Šiais metais spalio 22–24 dienomis Kazanėje surengtas 16-asis BRICS viršūnių susitikimas, kurio tema – daugiašališkumo stiprinimas siekiant teisingo pasaulinio vystymosi ir saugumo.

4. 2023 m. BRICS susitikimo klimato akcentai

Kaip aptarta aukščiau, BRICS senbuvės aktyviai sprendžia klimato kaitos problemas per įvairias strategijas ir iniciatyvas. Remiantis oficialia deklaracija ir viešuose šaltiniuose pateiktu susitikimo rezultatų aptarimu, plačiau apžvelgiami pagrindiniai 2023 m. Johannesburge vykusio BRICS aukščiausiojo lygio susitikimo akcentai:

- **energetinis saugumas ir bendradarbiavimas.** BRICS šalys susitarė didinti energetinį saugumą plėtojant nacionalines energetikos sistemas ir ieškant naujų technologinių sprendimų. Aptartos bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis galimybės siekiant stabilumo energetikos rinkose ir atsinaujinančiųjų energijos šaltinių plėtros (pvz., investicijos į saulės ir vėjo energetiką). Taip pat buvo svarstoma dėl bloko narių vietinės valiutos naudojimo tarptautinėse prekybos operacijose siekiant mažinti priklausomybę nuo JAV dolerio.
- **Tvari energetika ir ekonomikos vystymas.** Deklaracijoje pabrėžiama, kad BRICS šalys turi teisę pasirinkti savo perėjimo prie tvarios ekonomikos ir energetikos kelius, atsižvelgiant į specifinius nacionalinius poreikius. Toks požiūris leidžia šalims išlaikyti ekonomikos augimą ir kartu siekti klimato tikslų, tačiau trūksta detalios informacijos, kaip konkrečiai tai bus įgyvendinta.
- **Tarptautinis klimato dialogas.** Susitikimo metu pabrėžta BRICS pozicija stiprinti grupės vaidmenį pasauliniame klimato kaitos diskurse ir reikalauti, kad išsivysčiusios šalys labiau prisidėtų finansuojant besivystančių šalių kovą su klimato kaita. BRICS išreiškė palaikymą Paryžiaus susitarimo tikslams ir siekį užtikrinti daugiašališkumo principą sprendžiant klimato klausimus.
- **Darnaus vystymosi darbotvarkė.** Johannesburgo deklaracijoje akcentuotas BRICS šalių įsipareigojimas prisidėti prie Darnaus vystymosi darbotvarkės, ypač kovos su klimato kaita, skurdo mažinimo, tvarios žemdirbystės ir biologinės įvairovės apsaugos srityse.

Apibendrinant, šio susitikimo deklaracijoje išreikšti įsipareigojimai atspindi BRICS siekį remti tvarų vystymąsi ir stiprinti tarptautinę šalių grupės poziciją klimato klausimais. Vis dėlto Johannesburgo deklaracija – gana abstraktus dokumentas, jame trūksta aiškių įgyvendinimo mechanizmų ir konkrečių veiksmų aptarimo.³⁴

5. 2024 m. BRICS vadovų susitikimo akcentai

Šiomet Kazanėje vykusio BRICS susitikimo diskusijose pabrėžtas tvarus vystymasis, klimatui draugiškos investicijos ir atsinaujinančiosios energijos plėtra besivystančiose šalyse.

BRICS šalys sutarė, kad klimato veiksmų priemonės turi palaikyti ekonominį vystymąsi, todėl pabrėžta šalių teisė pasirinkti individualius tvarios energetikos sprendimus pagal nacionalinius poreikius. Į Kazanės deklaraciją įtrauktas „technologinio neutralumo“ principas, leidžiantis šalims lanksčiai pasirinkti energetikos priemones, atitinkančias jų ekonominę padėtį.

BRICS susitikimui pirmininkavusi Rusija į šių metų viršūnių susitikimo darbotvarkę greta kitų temų įtraukė šiuos klausimus:

- bendradarbiavimą informacijos saugumo srityje ir dirbtinio intelekto taikymo etikos kodekso kūrimą;

³³ <https://africa-facts.org/what-is-brics/>

<https://en.wikipedia.org/wiki/BRICS>

³⁴ <https://infobrics.org/>

<https://www.rbc.ru/industries/news/651fbbc19a7947008ce7ba1f>

https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/1901504/

https://tass.ru/ekonomika/14934289?ysclid=lnn19sb2jv285895754&utm_source=ya.ru&utm_medium=referral&utm_campaign=ya.ru&utm_referrer=ya.ru

<https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/brics-summit-2023-major-outcomes-and-relevance/>

<https://brics2023.gov.za/2023/07/05/summit-declarations/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

- bendradarbiavimą kovojant su korupcija ir kapitalo nutekėjimu, mokesčių ir muitų reikalus;
- bendradarbiavimą siekiant tvaraus vystymosi bei perėjimą nuo iškastinio kurio prie „žaliosios“ energetikos teikiant pirmenybę nacionaliniams ekonominiams interesams, o ne klimato tikslams;
- BRICS medicinos asociacijos steigimą siekiant sukurti išankstinio įspėjimo apie infekcines rizikas ir epidemijas sistemą.

Kazanės deklaracijoje dar kartą patvirtinti BRICS įsipareigojimai pagal JT bendrąją klimato kaitos konvenciją ir Paryžiaus susitarimą, ypatingą dėmesį skiriant „bendros, bet diferencijuotos atsakomybės“ ir „atitinkamų pajėgumų“ principams. Ši pozicija rodo, jog blokas tikisi teisingesnio požiūrio į klimato veiksmus – kad išsivysčiusios šalys atliks svarbų vaidmenį finansuodamos besivystančių šalių prisitaikymo prie klimato kaitos ir švelninimo iniciatyvas.

Deklaracijoje paminėta, kad BRICS nepritaria pasienio anglies dioksido korekciniam mechanizmui (angl. *Carbon Border Adjustment Mechanism*), kurį laiko protekcionistine priemone, neproporcingai veikiančia besivystančias ekonomikas. Ši priemonė BRICS atrodo nesuderinama su teisingo ir visiems prieinamo tvarumo principais. BRICS pakartojo nepritarianti klimato klausimų politizavimui ir pabrėžė, kad siekiant užtikrinti, jog klimato veiksmai nepakenktų ekonomiškai labiau išsivysčiusioms šalims, būtina finansinė ir technologinė pagalba bei pajėgumų stiprinimas.

Susitikimo darbotvarkėje akcentuotas tarptautinis bendradarbiavimas informacijos saugumo klausimais bei etiško dirbtinio intelekto naudojimo gairių poreikis. Be to, minėta bendradarbiavimo svarba sprendžiant su korupcijos, kapitalo nutekėjimo ir mokesčių sistemų problemas.

BRICS pareiškė, kad siekiant klimato tikslų ir besivystančių šalių prisitaikymo prie klimato kaitos, būtina didesnė išsivysčiusių šalių finansinė parama ir pagalba technologijomis.

Svarstomas siūlymas prekybai maisto produktais ir prekių mainams bloko viduje įkurti BRICS grūdų biržą. Tai susiję su BRICS įsipareigojimu užtikrinti maisto tiekimo saugumą ir sumažinti priklausomybę nuo pokyčių pasaulio žemės ūkio produkcijos rinkose.

BRICS šalys sutarė stiprinti bendradarbiavimą klimato srityje per šias iniciatyvas:

- specializuotą klimato platformą. Bloko šalys palaikė Rusijos siūlymą kurti platformą, skirtą klimato kaitos klausimams spręsti. Klimato tyrimų platforma skatintų mokslinį bendradarbiavimą ir tyrimus klimato srityje.
- Tarptautinį bendradarbiavimą. BRICS šalys įsipareigojo laikytis Paryžiaus susitarimo ir skatinti bendradarbiavimą klimatą valdant tarptautiniu lygmeniu. JT klimato kaitos konferencijos COP Kazanės deklaracijoje pripažįstamos „pagrindiniu ir teisėtu tarptautiniu forumu, skirtu aptarti klimato kaitos klausimą visais jo aspektais“. Verta pažymėti, kad 2022 m. ir 2023 m. COP konferencijas rengė prie BRICS neseniai prisijungusios valstybės – Egiptas ir JAE, jų rezultatai – naujas nuostolių ir žalos fondas ir JAE konsensusas. Šių metų rudenį COP vyko Azerbaidžane, kuris BRICS viršūnių susitikime paskelbtas „valstybe partnere“. 2025 m. COP rengs Brazilija, o 2028-ųjų konferencijos šeimininke tapti pretenduoja Indija. Šie pavyzdžiai rodo, kad klimato klausimas BRICS darbotvarkėje yra prioritetas.

LNB analitinėje apžvalgoje S-2023-1 tirtas Lietuvos ir Vakarų šalių viešasis diskursas apie JT klimato kaitos konferenciją COP27. Apžvalgoje S-2024-1 nagrinėtas viešasis diskursas apie 2023 m. pabaigoje JAE vykusią JT klimato kaitos konferenciją COP28.

- Prekybos grūdais platformą. Klimato krizė daro ilgalaikį poveikį žemės ūkiui ir maisto sistemoms. BRICS šalys pagamina maždaug trečdalį pasaulinės maisto produkcijos. Šių metų viršūnių susitikime įsipareigota įkurti BRICS grūdų biržą.

LNB analitinėje apžvalgoje S-2024-2 aptartas klimato kaitos poveikis žemės ūkio produktyvumui ir maisto kainoms, apžvelgti galimi klimato ir maisto krizių iššūkių sprendimai, nagrinėti maisto trūkumo geopolitiniai aspektai.

- Jaunimo įtraukimą. Pabrėžtas jaunimo vaidmuo įgyvendinant klimato veiksmus, akcentuota būtinybė skatinti jaunas žmones dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose.
- Klimato veiksmų finansavimą. Numatyta plėtoti finansavimo mechanizmus, padedančius besivystančioms šalims prisitaikyti prie klimato kaitos ir investuoti į tvarias energijos sistemas.

BRICS deklaruoja siekį subalansuoti energetikos plėtrą su klimato tikslų įgyvendinimu atsižvelgiant į nacionalinius šalių narių prioritetus ir ekonominį vystymąsi. Pagrindinės šio požiūrio kryptys:

- energetikos ir klimato politikos integracija. BRICS siekia, kad klimato tikslų įgyvendinimas neribotų ekonominio šalių narių vystymosi, todėl skatina pasirinkti tvarios energetikos kryptį pagal individualius kiekvienos šalies poreikius ir galimybes.
- Technologijų mainai. Siekiant didinti energetinę nepriklausomybę ir stiprinti žaliąją infrastruktūrą aktyviai skatinamas šalių bendradarbiavimas atsinaujinančiosios energetikos srityje.
- Nacionaliniai tikslai ir įsipareigojimai. Kiekviena šalis kelia sau individualius klimato tikslus, susijusius su specifiniais jos iššūkiais, pvz., Kinija siekia anglies neutralumo iki 2060 m.
- Daugiašališkumas ir globalus vaidmuo. BRICS grupė siekia stiprinti poziciją globalioje klimato politikoje palaikydama daugiašališkumo principą.

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina. Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / S / 2024-12-19 / Psl. 11 iš 13
© Nacionalinė biblioteka, 2024. / Слава Україні!

Kaip išryškinta ankstesniuose šios apžvalgos skyriuose, BRICS šalys kelia sau ambicingus kovos su klimato kaita tikslus ir demonstruoja ryžtą jų siekti, tačiau neišvengiamai susiduria su riboto finansavimo ir neišvystyto žaliųjų projektų koordinavimo mechanizmo iššūkiais. Problemų kyla ir dėl skirtingų šalių ekonominių interesų bei priklausomybės nuo tradicinių energijos šaltinių.

Kazanės deklaracijoje pabrėžiama energijos prieinamumo, taip pat šalių bendradarbiavimo pereinant prie tvarios energetikos svarba. Dokumente reiškiamas kritiškas požiūris į vienašališkus prekybos apribojimus, akcentuojami vandenynų apsaugos ir jaunimo įsitraukimo aplinkosaugos veiklas klausimai.

Apskirtai BRICS deklaruoja tvaraus vystymosi siekius per bendrus veiksmus energetikos, aplinkosaugos ir klimato srityse. Susitikimo metu pabrėžta būtinybė siekiant efektyviau spręsti globalias problemas kurti naujas partnerystes su kitomis pasaulio šalimis bei organizacijomis. Šiuo renginiu BRICS grupė parodė nusiteikimą stiprinti tarptautines pozicijas ir įsipareigoti bendromis pastangomis kovoti su klimato kaita ir užtikrinti tvarų vystymąsi.

LNB apžvalgoje S-2023-10 nagrinėti energetikos ir ekologijos klausimai, jų aktualumas BRICS, Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijos ir kitų formatų organizacijų darbotvarkėse; BRICS plėtra, šio proceso aptarimas Lietuvos žiniasklaidoje.

6. BRICS bendradarbiavimo klimato klausimais iššūkiai

Užsibrėžusios ambicingus tikslus BRICS šalys susiduria su reikšmingais iššūkiais, tarp kurių:

- skirtingi klimato politikos prioritetai. BRICS šalių ekonomikos ir energetikos interesų skirtumai gali trukdyti siekti bendrų tikslų. Pavyzdžiui, Rusija ir PAR skeptiškai vertina galimybę greitai pereiti prie žaliosios energetikos, nes jų ekonomikos yra stipriai priklausomos nuo iškastinio kuro.
- Finansų ribotumas ir konkurencija su Vakarais. BRICS, kitaip nei Vakarų valstybės, neturi lengvos prieigos prie tarptautinių klimato fondų. Planuojama sukurti savarankišką BRICS klimato finansavimo mechanizmą, tačiau šiam projektui reikės didelių investicijų ir tvirtų įsipareigojimų – tai gali būti sudėtinga dėl ribotų išteklių.
- Teisinės ir politinės kliūtys. Bendrų klimato susitarimų įgyvendinimas dažnai stringa dėl nepakankamai išplėtotos klimato politikos ir teisinių mechanizmų, kurie užtikrintų prisiimtų įsipareigojimų laikymąsi visose BRICS šalyse.

Vis dėlto BRICS šalys gali siekti efektyvesnio bendradarbiavimo klimato klausimais per strateginį dialogą ir veiksmingesnį koordinavimą. Šiame kontekste galimi sprendimai:

- supranacionalinių valdymo organų ir finansavimo mechanizmų kūrimas. Konstruojant tarptautinį klimato priemonių finansavimo modelį BRICS šalims gali prisieiti kurti regioninius mechanizmus, skirtus tvariems projektams remti.
- Dialogas dėl klimato politikos suderinimo. Šalių klimato politikos skirtumai gali būti sušvelninti per diskusijas ieškant subalansuoto požiūrio į tvarią energetiką ir atsižvelgiant į nacionalinius ekonominius interesus.
- Nuolatinis bendradarbiavimas energetikos sektoriuje. BRICS šalių vaidmuo energetikai svarbus tiek regioniniu, tiek globaliu mastu. Sėkmingam bendradarbiavimui būtina nuolatinė komunikacija ir investicijos į bendrus projektus, kurie leistų efektyviau kovoti su klimato kaita.

BRICS gali prisidėti prie klimato kaitos švelninimo kaip įtakinga ekonominė jėga, tačiau blokas turi nusistatyti atitinkamus prioritetus ir koordinuoti investicijas į tvarius projektus, kurie užtikrintų veiksmingą atsaką į klimato iššūkius.

Taigi, BRICS grupė turi potencialo tapti reikšminga pasaulinės klimato politikos veikėja, tačiau pirmiausia ją sudarančios šalys turės spręsti vidines problemas ir stiprinti bendradarbiavimą tiek tarpusavyje, tiek pasauliniu lygiu. Tik sutelktomis pastangomis galima efektyviai reaguoti į klimato iššūkius ir prisidėti prie tvaraus vystymosi globaliu mastu.

7. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

2024 m. Kazanėje vykusiame BRICS susitikime dalyvavo šios grupės senbuvės ir naujosios narės – Egiptas, Etiopija, Iranas ir Jungtiniai Arabų Emyratai, aptarti esminiai klimato kaitos klausimai ir tvaresnės ekonominės plėtros poreikis.

Susitikimo metu akcentuoti šie svarbūs aspektai:

- BRICS šalių siekis subalansuoti ekonomikos augimą su klimato apsaugos tikslais, pabrėžiant klimatui draugiškas investicijas, skirtas besivystančioms šalims paremti ir tvarumo priemonėms skatinti.
- Būtinybė plėtoti atskirus rėmimo mechanizmus, kurie padėtų finansuoti klimato kaitos švelninimo ir adaptacijos projektus besivystančiose šalyse.
- Jaunimo vaidmuo klimato veiksmuose, siekis skatinti jo dalyvavimą priimančiais sprendimais ir formuojant klimato politiką.

Diskusijose atskleidžiamas ir formuojamas BRICS šalių požiūris į klimato politiką, perėjimo prie žaliosios energetikos integraciją su ekonomine ir socialine plėtra. Svarbiausios kryptys:

- priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas. Skatindamos atsinaujinančiosios energetikos plėtrą šalys siekia diversifikuoti išteklius ir užtikrinti energetinį saugumą.

- Ekonominės nepriklausomybės išlaikymas. Formuojamos naujos partnerystės ir finansavimo mechanizmai, kurie leidžia BRICS šalims mažiau priklausyti nuo Vakarų fondų, taip pat skatina regioninį bendradarbiavimą.

BRICS šalių susitelkimas klimato ir energetikos srityse gali didinti jų įtaką globaliu mastu, pvz., dalyvaudamos įgyvendinant Paryžiaus susitarimą bloko narės stiprina savo pozicijas tarptautinėje klimato politikoje.

Apibendrinant BRICS klimato politiką ir ateities kryptis svarbu atkreipti dėmesį į kelis pagrindinius aspektus:

- kiekvienai bloko šaliai būdingi skirtingi ekonominiai prioritetai ir priklausomybės nuo iškastinio kuro lygis. Tai lems ilgalaikes diskusijas dėl žaliųjų technologijų diegimo tempų atsižvelgiant į skirtingas galimybes nacionaliniu mastu.
- BRICS aktualu sukurti efektyvius klimato veiksnių finansavimo mechanizmus, ypač siekiant mažinti priklausomybę nuo Vakarų klimato fondų. Finansinių mechanizmių plėtra yra itin svarbi siekiant įgyvendinti tvarius projektus, tačiau tam būtinas tvirtas šalių narių įsipareigojimas ir didelės investicijos.
- šalys siekia skirtingų klimato tikslų, susijusių su specifiniais jų iššūkiais. Pavyzdžiui, Kinija ir Indija daugiau dėmesio skiria atsinaujinančiajai energetikai, o Rusijai ir PAR gali būti sudėtinga atsisakyti tradicinių energijos šaltinių.
- BRICS šalių dalyvavimas pasauliniuose forumuose ir klimato susitarimuose, tokiuose kaip Paryžiaus susitarimas, yra svarbus stiprinant tarptautinę bloko poziciją ir koordinuojant veiksmus klimato kaitos srityje.
- Svarbus žaliųjų inovacijų skatinimas ir jaunimo dalyvavimas klimato iniciatyvose. BRICS planuoja plėtoti žinių mainus ir bendradarbiavimą kuriant naujas technologijas, taip pat įtraukti jaunimą į klimato politikos formavimą.

Perspektyvoje BRICS sieks balanso tarp ekonomikos plėtros ir tvarumo tikslų. Tvirtas grupės šalių dialogas, finansavimo mechanizmių plėtra ir koordinuotas požiūris į klimato veiksmus gali padėti įveikti dabartinius jų iššūkius.

Be to, Kazanėje priimti įsipareigojimai rodo BRICS siekį stiprinti bloko įtaką pasauliniuose klimato ir energetikos reikaluose bei didinti atsparumą globalioms ekonominėms rizikoms.